

Đại dịch COVID-19 và một cuộc chiến về giá đã đẩy các thị trường năng lượng toàn cầu vào khủng hoảng. Trong lịch sử, thị trường dầu mỏ toàn cầu chưa bao giờ sụp đổ đột ngột như hiện nay.

Nền công nghiệp dầu khí, cung cấp hơn 60% năng lượng cho toàn thế giới, đã chìm trong một cuộc khủng hoảng kép mà có lẽ chưa ai từng nghĩ có thể xảy ra vào đầu năm nay. Một cuộc chiến giá cả, trong đó các quốc gia sản xuất dầu mỏ tranh giành thị phần, đã dẫn đến việc thị trường này bị tổn hại nặng nề khi vấp phải một cuộc khủng hoảng lớn hơn do dịch COVID-19 gây ra và sụp đổ nhiều hơn những gì là cuộc khủng hoảng tồi tệ nhất kể từ sau Chiến tranh thế giới thứ hai. Điều đó sẽ dẫn đến nhu cầu của thị trường giảm mạnh như chúng ta từng thấy trong bất cứ cuộc khủng hoảng nào kể từ khi dầu mỏ trở thành một hàng hóa toàn cầu. Giá dầu đã giảm 2/3 kể từ đầu năm 2020 và sẽ còn tiếp tục lao dốc. Chỉ trong tháng 4, mức giảm tiêu thụ của toàn cầu gấp 7 lần so với mức giảm sâu nhất tính theo quý sau cuộc khủng hoảng tài chính 2008-2009. Ở những khu vực không còn khả năng chi trả dầu và một thị trường, giá cả một thùng dầu có thể giảm xuống mức bằng 0.

Sự sụp đổ này sẽ gây ra tình trạng bất ổn ở những nước xuất khẩu dầu và góp phần đẩy nền kinh tế toàn cầu các thị trường tài chính. Điều đó cũng sẽ khiến môi trường địa chính trị vốn đã căng thẳng phức tạp thêm, kể cả bằng cách lôi kéo nước Mỹ vào một cuộc tranh cãi quốc tế với các giới pháp chế quốc tế hiện đại phức tạp hơn nữa. Tháng 2/2020, sản lượng dầu của Mỹ đã đạt mức cao nhất từ trước đến nay, với 13,2 triệu thùng/ngày - cao hơn đáng kể so với sản lượng của các nước sản xuất dầu mỏ hàng đầu khác trên thế giới là Saudi Arabia và Nga. Nhờ cuộc cách mạng dầu khí đá phiến với sự hỗ trợ của các kỹ thuật khai thác mới, nước Mỹ đã đạt được kỷ lục đó sau một thập kỷ đi lên từ một nước nhập khẩu dầu lớn nhất trở thành một nước xuất khẩu dầu lớn thế giới.

Tổng thống Mỹ Donald Trump cũng đã bước vào cuộc cạnh tranh gay gắt đó. Mặc dù từ lâu ông Trump ủng hộ giá dầu ở mức thấp - và cũng nhanh chóng đăng dòng tweet phản đối Tổ chức các nước xuất khẩu dầu mỏ (OPEC) và những nỗ lực quản lý nguồn cung toàn cầu trong những năm gần đây - nhưng cú sụp đổ lớn này lại châm ngòi cho một thế kỷ trái ngược. Tổng thống Mỹ gần đây đã có cuộc đàm phán với người đồng cấp Nga Vladimir Putin để thảo luận về các giới pháp có thể có nhằm ngăn chặn cái mà sau đó ông gọi là sự sụt giảm gây tổn hại. Sau đó, ông Trump đã đàm phán với Thái tử Saudi Arabia Mohammed bin Salman, tuyên bố rằng các nước sản xuất dầu mỏ lớn đang xem xét phối hợp cùng nhau cắt giảm đáng kể sản lượng. Saudi Arabia đã triển khai những vận động trước thềm nhất trong cuộc đàm phán trên bằng việc tái triệu tập một cuộc họp của OPEC cùng với các nước chủ chốt trong lĩnh vực dầu mỏ, gồm Canada và Mexico. Tất cả những điều này đã làm cho giá dầu tăng trở lại mức dù những yếu tố “khi nào”, “như thế nào” và “do ai” của thời kỳ thu hẹp nghiêm trọng trên vẫn còn chưa rõ ràng. Và càng nhiều đối tượng tham gia thì việc triển khai một thời kỳ thu hẹp sẽ càng trở nên khó khăn hơn.

Bên cạnh và phạm vi rộng lớn của sự sụp đổ và cuộc tranh giành địa chính trị hiện nay do nó tạo ra là những thách thức hiện thực đối với nước Mỹ và ngành năng lượng của nước này. Những thách thức này sẽ gây ra hậu quả nghiêm trọng đối với nền kinh tế và chính sách đối ngoại của Mỹ trong một thời kỳ khủng hoảng vốn đã tiềm ẩn rất nhiều nguy cơ.

Hội kết của một trật tự mới trong ngành dầu mỏ

Cũng giống như rất nhiều ngành công nghiệp khác, tình trạng khó khăn trong các

thđ trđng đđu mđ là do đđi đđch COVID-19 gđy ra. Nhđng riđng trđng hđp đđu mđ, tình trđng khđ khđn đđ xuđt hiđn cđng vđi bđđc ngođt vđ đđa chđnh trđ.

đđt sđt giđm giá đđu gđn đđy nhđt, bđt đđu tđ nđm 2014 do hđu quđ cđa mđt đđt đđ thđa nguđn cung, cuđi cđng đđ kđt thđc vđo nđm 2016 vđi sđ xuđt hiđn cđa mđt trđt tđ đđu lđa quđc tđ mđi – Tđ chđc các nđđc xuđt khđu đđu mđ mđ rđng (OPEC+). Đđy là mđt thođ thuđn giđa 11 thđnh viđn OPEC vđ 10 nđđc khđng thuđc OPEC nhđm thđng nhđt vđ viđc cđt giđm sđn lđđng đđ đđn đđnh mđt thđ trđng đđng trđn đđ sđt giđm. Đđi khi ngđđi ta gđi đđ là Liđn minh Vienna bđi đđy là đđa danh ký kđt thođ thuđn đđy, OPEC+ đđđc thiđt lđp đđa vđo liđn minh khđng chđnh thđc giđa Saudi Arabia vđ Nga sau khi 2 nđđc sđn xuđt đđu lđn nhđt vđo thđi đđm đđ đđt đđđc thođ thuđn hđp tđc. Viđc liđn minh trđn đđđc thđnh lđp cđng đđ mđ đđđng cho mđt mđi quan hđ chđn lđđc, đđm lđi cho Nga cđ hđi xđy đđng quan hđ vđi mđt trong nhđng đđng minh quan trđng nhđt cđa Mđ đ Trung đđng vđ cđng đđ Nga thu hđt đđu tđ tđ Saudi Arabia. Đđi vđi Saudi Arabia, đđ là mđt con đđđng đđ mđc cđ trong mđi quan hđ vđi Mđ vđ đđt đđđc lđi thđ đđn bđy nđo đđ trong cuđc giđng co vđi Iran.

Tuy nhiđn, giai đđn đđu cđa cuđc khđng hođng COVID-19, đđt bùng phđt đđ Trung Quđc trong thđng 1 vđ thđng 2 vđa qua, đđ làm lung lay mđi liđn minh khđng chđnh thđc trđn. Trung Quđc, thđ trđng đđu mđ tđng trđng nhanh nhđt thđ giđi đđt nhiđn bđ đđng cđa. Thay vđ tđng trđng nhđ kđ vđng, nhu cđu đđu mđ cđa thđ giđi đđ lao đđc chđa tđng thđy vđi mđc giđm 6 triđu thđng/ngđy trong quý I/2020.

Đđu thđng 3 vđa qua, trong vđ xung quanh các hđi nghđ cđa OPEC vđ OPEC+ đđ Vienna, Saudi Arabia vđ Nga đđ bđt đđu các cuđc thđo luđn vđ cđch đđng phđ. Nhđng các nđđc nhanh chóng nhđn ra rđng hđ có quan đđm rđt khđc biđt. Ngđn sđch cđa Nga đđđc tđnh tođn đđa trđn mđc giá đđu tđđng đđi thđp, khođng 42 USD/thđng. Trong khi đđ, theo đđc tđnh cđa Quđ Tiđn tđ quđc tđ (IMF), Saudi Arabia cđn mđt mđc giá cao hđn, khođng 80 USD/thđng đđ cđn đđi ngđn sđch cđa mđnh. Theo đđ, Saudi Arabia cđn nhđng đđt cđt giđm sđn lđđng sđu hđn nhđm cđ gđng thiđt lđp mđc giá sđn; trong khi đđ Nga tuy tđ ra khđng chđc chđn nhđng giđ đđnh rđng tđc đđng cđa COVID-19 nhiđu khđ nđng sđ lđn hđn rđt nhiđu vđ sđ đđnh hđđng đđn nhu cđu trđn tođn thđ giđi, nđn yđu cđu duy trì thođ thuđn đđ có cho đđn thđng 6 vđ sau đđ sđ đđm phđn tđp.

Saudi Arabia khđng khđng muđn cđt giđm sđn lđđng, Nga thđ mđt mđc nđi khđng. Vđ thđ là liđn minh OPEC+ rđn nđt.

Mở van

Phản ứng tức thì của Saudi Arabia đối với tình trạng rớt giá trong liên minh là tuyên bố rằng do không đạt được thỏa thuận cắt giảm sản lượng với tất cả các nước khai thác dầu mỏ khác, nên nước này sẽ hoạt động hết công suất. Quốc gia này đã bắt đầu bơm dầu với công suất tối đa, hàng ngày tăng thêm 2,5 triệu thùng vào sản lượng 9,7 triệu thùng mà nước này đang khai thác mỗi ngày. Sản lượng tăng thêm là để bù đắp khoản thâm hụt doanh thu do giá dầu giảm. Nga phản ứng lại bằng việc tuyên bố rằng nước này cũng sẽ khai thác hết công suất, nhưng năng lực để tăng sản lượng của nước này thấp hơn nhiều, với gần 300.000 thùng/ngày. Cuộc chiến giành thị phần đã bắt đầu như vậy.

Tuy nhiên, trong khi giá dầu đang lao dốc không phanh, sự bùng phát dịch COVID-19 đang chuyển sang giai đoạn hai, với sự tàn phá lên hơn - giai đoạn dịch toàn cầu. Việc đóng cửa gần như toàn bộ nền kinh tế thế giới đã gây ra sự sụp đổ về nhu cầu và phạm vi toàn cầu của tăng trưởng trong lịch sử. Vào tháng 4, mức sụt giảm có thể lên đến 20 triệu thùng/ngày hoặc nhiều hơn, tương đương với khoảng 20% tăng cầu của thế giới.

Ngay cả khi nhu cầu giảm mạnh, dầu vẫn được hút ra khỏi giếng; nếu không được chuyển đến khách hàng thì phải được đưa đi nơi khác, điều đó có nghĩa là lượng dầu đã thối rữa sẽ được đưa vào kho dự trữ, chủ yếu là bể chứa ở khắp thế giới. Dựa trên thông số theo tăng quốc gia, IHS Markit tính toán rằng kho chứa dầu thế giới sẽ được đổ đầy vào cuối tháng 4 hoặc đầu tháng 5. Khi điều này xảy ra, sẽ có hai hậu quả: giá dầu sẽ tụt dốc và nhà sản xuất sẽ đóng cửa các giếng dầu bị họ không thể vận chuyển dầu đã khai thác.

Do tính chất của các mỏ dầu ở mỗi nước nên Nga và Saudi Arabia có khả năng sản xuất dầu với chi phí rất hơn rất nhiều so với các nước khác trên thế giới. Ở những nước có chi phí khai thác dầu rất thấp, khi giá mỗi thùng dầu bán được thấp hơn chi phí vận hành các giếng dầu, thì một công ty không thể tiếp tục khai thác mà không chịu lỗ trên mỗi thùng dầu. Vào thời điểm đó, công ty sẽ tạm thời đóng cửa giếng dầu. Trong số đó, dầu đá phiến của Mỹ sẽ chịu thiệt hại nặng nề nhất.

Kết quả là nhiều khả năng Mỹ sẽ phải tiếp tục phân trên thị trường toàn cầu vào tay nước khác. Theo Igor Sechin, CEO của Rosneft (tập đoàn sản xuất 40% sản lượng dầu ở Nga) và là người phân phối cho OPEC+ năm 2016: “Nếu bạn tiếp tục phân, thì bạn sẽ không bao giờ lấy lại được”. (Chỉ với một sự ngó nghiêng ở Moskva, đây là điều đáng mừng, vì họ coi sự phát triển của ngành khai thác dầu đá phiến của Mỹ đang ngấm vào việc trao cho nước này quyền tiếp do áp đặt các lệnh trừng phạt đối với lệnh cấm năng lượng của Nga, như những lệnh trừng phạt được đưa ra vào tháng 12/2019 đã khiến việc xây dựng đường ống dẫn dầu Dòng chảy phương Bắc 2 từ Nga sang Đức tạm ngưng ngay trước khi nó được hoàn thành).

Các doanh nghiệp sản xuất dầu đá phiến của Mỹ đang phải chịu áp lực. Những công ty này đã cắt giảm ngân sách, đóng thuế giảm hoặc đóng còi việc khoan dầu. (Với dầu đá phiến, các nhà sản xuất phải khoan những giếng dầu mới để duy trì sản lượng). Theo ước tính của IHS Markit, sản lượng của Mỹ có thể giảm gần 3 triệu thùng/ngày vào cuối năm nay. Nếu điều đó xảy ra, Mỹ sẽ vẫn là một nước khai thác dầu lớn, nhưng vẫn còn kém xa Nga và Saudi Arabia và lượng nhập khẩu sẽ tăng. Theo phân tích của IHS Markit, xét đến tầm quan trọng của cuộc cách mạng dầu đá phiến đối với nền kinh tế Mỹ, thị trường dầu mỏ thế giới với nước này sẽ ở mức cao, tăng thị trường có thể lên đến 2,5 triệu việc làm.

Một thị trường bất quá tải

Liệu có cách nào để ổn định thị trường toàn cầu hay không? Việc kích thích cuộc chiến thị trường sẽ làm giảm dòng nguồn cung chảy vào thị trường, giảm bớt một phần áp lực nào đó và có tác động tích cực đối với tâm lý thị trường. Đó là một trong những yếu tố để định giá. Điều này sẽ chỉ giúp quyết định phần của vấn đề địa địa nguồn cung, nhưng là một phần có vai trò quan trọng.

Điều quan trọng là cách thức để được sự cân bằng đó. Saudi Arabia có một nền tảng được biết đến thúc đẩy một giải pháp giải quyết như thế, bởi nước này là chủ tịch của G20 trong năm nay, một diễn đàn của các nền kinh tế lớn trên thế giới nhằm giải quyết và tìm ra phương sách giải quyết các vấn đề kinh tế quốc tế. Trong cuộc khủng hoảng 2008-2009, G20 có chức năng như một ban giám đốc điều hành nền kinh tế thế giới. Nhưng đó là một kẻ nguyên mang tính hợp tác nhiều hơn.

Mỹ có những hạn chế nhất định trong khả năng hành động. Hiện nay, các thành

viên quc h ncc này, nhng ngi thng ng h các tho thu n v khí v i Riyadh, m n g n toàn b m i quan h M-Saudi Arabia v i chính sách đm l a quc t: 13 Thng ngh s đng Cng hoà c a các bang s n xu t đm đã vi t th cho Thái t Saudi Arabia Mohammed bin Salman bày t s b t bình đ i v i cái mà h g i là chính sách c a Saudi Arabia nh m “gi m giá đm thô và tng nng su t khai thác”; 6 ngh s trong s đó, bao g m ch tch y ban quân l c Thng vi n, sau đó đã đ ra m t lá th thng th n h n, cho r ng quan h quc phng M-Saudi Arabia s khó có th duy trì n u trình trng h n lo n và khó kh n trên ch ý nh m vào các doanh nghi p v a và nh M. Ngo i trng M Mike Pompeo tr c ti p nh c đ n c h i duy nh t đ Saudi Arabia “xoa đm các th trng nng l ng và tài chính toàn c u”.

Trong n i b ncc M, chính ph ch có m t b công c h n ch. Không gi ng v i Riyadh và Moskva, Washington không th áp đ t h n m c s n xu t đ i v i các công ty khai thác đm. Ncc này cng không th l a ch n đ ra g n 700.000 thùng đm m i ngày vào kho đ tr xng đm chi n l c, đng th i M s c n quc h i phê chu n đ c p ngân sách cho vi c đó. Gó i kích thích kinh t tr giá 2.000 t USD đ đ ra m i đây không bao g m kho n ngân sách 3 t USD c n chi cho vi c này. (Nhi u kh nng, 3 t USD đó s là m t kho n đm t r t t t cho chính ph, có kh nng nhân đôi giá tr khi giá đm ph c h i trong vài n m t i).

Th m quy n đ iu ti t s n l ng đm thu c v các bang, đáng chú ý nh t là y ban cng s t Texas, m c dù có tên nh v y nhng c quan này l i ki m soát s n l ng đm c a bang - chi m 40% tng s n l ng c a ncc M. y ban này có th m quy n c t gi m s n l ng khai thác t các gi ng đm c n c vào lý do phng chng l ng phí, nhng l n g n đây nh t c quan này s đng th m quy n đó là cách đây n a th k. Hi n nay, b t k m t n l c nào cho cái g i là “phân b s n l ng theo t l ” có th s đ đ m t s doanh nghi p ng h trong khi nhng doanh nghi p khác l i ph n đ i. Bên ngo ài ncc M, đ iu đó s đ đ hi u là m t tín hi u r ng các ncc khác cng nên th c hi n vi c c t gi m s n l ng.

Trong b i c nh ph n l n n n kinh t toàn c u đang g p khó kh n, cu c kh ng ho ng đm m s tr n nên t i t h n trong nhng tu n t i, đng th i, ng i ta s c m nh n đ đ thi t h i không ch trong ngành công nghi p này. Khi giá gi m và các kho đ tr đ y lên, ho t đng s n xu t trên th gi i s s t gi m nghiêm tr ng. M t ph n có l là h u qu c a đ ch COVID-19 và tình tr ng gián đ o n ho t đng s n xu t t các khu v c khác nhau trên th gi i. M t ph n là do quy t đnh c a các ncc, b t ch p vi c chúng ta đang s ng trong m t n n chính tr th gi i đ y h n lo n. Tuy nhiên, ph n l n s s t gi m là do m t th trng ch u t n th t nng n do đ ch COVID-19 và tình tr ng đ ng c a c a n n kinh t th gi i.

Daniel Yergin là phó chủ tịch của IHS Markit. Bài viết được đăng trên tạp chí [Foreign Affairs](#)

Minh Anh (gt)